

QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINI YETKAZIB BERISHDA LOGISTIK XIZMATLARINI SHAKLLANTIRISH ASOSLARI

Nasirov B.M., Qo'zibayeva K.Q., Qarshiyeva F.I., Eshpo'lotov J.SH.
Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar
universiteti Nukus filiali

Annotatsiya. Ush bu maqolada Xududdagi yuk oqimlarini avtomobil transporti vositalari va tarmog'idan samarali foydalangan holda o'zlashtirish masalani yechimini aniqlash hisoblanadi. Axborot tizimlari va texnologiyalari fanining asosiy mavzularidan biri bo'lgan „Qishloq xo'jaligi boshqaruv faoliyatida axborot texnologiyalarining ahamiyati" to'g'risida fikr yuritiladi. Qishloq xo'jaligining boshqaruvi borasida nazariy va amaliy bilimlar berib boriladi. Xalq xo'jaligining asosiy tarmog'i bo'lgan qishloq xo'jaligida ishlab chiqarishni tashkil etish va boshqarishda axborot kommunikatsiya texnologiyalarini qo'llash yuqori samaradorlikka erishishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi.

Kalit so'zlar. Axborot texnologiyalari, Informatsion texnologiyalari (IT), qishloq xo'jaligi, agrosanoat, axborot maslahat markazi (AKM), internet qidiruv tizimlari, Global joylashishni aniqlash tizimi (GPS), Geografik axborot tizimi (GIS)

Аннотация. Целью данной статьи является определение решения проблемы утилизации грузопотоков на территории с эффективным использованием транспортных средств и сети. Обсуждается одна из главных тем науки информационных систем и технологий «Значение информационных технологий в управлении сельским хозяйством». Даны теоретические и практические знания по управлению сельским хозяйством. Использование информационно-коммуникационных технологий в организации и управлении производством в сельском хозяйстве, которое является основной отраслью народного хозяйства, является одним из основных факторов достижения высокой эффективности.

Ключевые слова. Информационные технологии, Информационные технологии (ИТ), сельское хозяйство, агропромышленный комплекс, Информационно-консультационный центр (ИКЦ), Поисковые системы Интернет, Система глобального позиционирования (GPS), Географическая информационная система (ГИС).

Abstract. The purpose of this article is to determine the solution to the problem of utilization of cargo flows in the territory with the effective use of vehicles and network. One of the main topics of the science of information systems and technologies, "The importance of information technologies in agricultural management" is discussed. Theoretical and practical knowledge of agricultural management is given. The use of information and communication technologies in the organization and management of production in agriculture, which is the main branch of the national economy, is one of the main factors for achieving high efficiency.

Key words. Information technology, Information technologies (IT), agriculture, agro-industry, information consulting center (ICC), Internet search systems, Global positioning system (GPS), Geographic information system (GIS).

Logistika-bu resurslardan oqilona foydalanish, iste'molchilarga mahsulot olib kelish yo'lidagi vaqt va pul xarajatlarini kamaytirish vositasidir. Moddiy oqimlarni sotib olish, tashish, saqlash va tarqatish samaradorligini oshirishda logistika imkoniyatlari butun dunyoda tan olingan va inson faoliyatining barcha sohalarida, shu jumladan qishloq xo'jaligida qo'llaniladi. Umuman logistikani, xususan, transport logistikasini rivojlantirishdagi kamchiliklar logistika zanjirlarining oqilona faoliyat yuritishini ancha murakkablashtiradi, bu esa mamlakat iqtisodiyotiga katta zarar yetkazadi. Shuni esda tutish kerakki, rivojlangan mamlakatlarda logistika yalpi ichki mahsulotning 10-15% ta'minlaydi [3]. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini yetkazib berishda qo'shimcha xarajatlar, bizning hisob kitoblarimizga ko'ra, ko'pincha 40% dan oshadi. Yevropa mamlakatlari bo'yicha o'rtacha logistika xarajatlari 15% ni tashkil qiladi. Shunday qilib, logistika ularni uch baravar kamaytirishi mumkin. Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlashning barcha texnologik aloqalari orqali iste'molchilarga yetkazib berish zanjirlarini qurishda logistika yondashuvi to'g'risida aniq tushuncha berib o'tish kerak. Funktsional jihatdan qishloq xo'jaligining logistikasi quyidagilarni o'z ichiga olishi kerak:

- tizimni rejalashtirish va boshqarish;
- xarid faoliyati;
- transport;
- inventarizatsiyani boshqarish;
- qayta ishlash, ishlab chiqarish, qadoqlash;
- saqlash;
- tarqatish, sotish;
- xizmatni qo'llab-quvvatlash;
- axborot tizimi.

Logistika tizimining yakuniy maqsadi iste'molchining ehtiyojlarini qondirishdir. Natija logistik xarajatlarni kamaytirish yo'li bilan yakuniy narxlarni pasaytirishda, mahsulot bahosidagi tebranishlarning oldini olishda namoyon bo'lishi kerak. Logistika xarajatlarni kamaytirishning ko'plab mexanizmlarini taqdim etadi. Eng sodda va samarali vositalardan biri oziq-ovqat zanjirlaridan keraksiz vositachilarni chiqarib tashlashdir. Haddan tashqari yuklanmaydigan jarayonlarni amalga oshirish orqali sezilarli tejashga erishish mumkin. Miqdoriy ko'rsatkichlarni rejalashtirish katta imkoniyatlarga ega bo'lib, bozor sharoitida maxsus yondashuvlarni talab qiladi. Bu sohada qishloq xo'jaligi xom ashyosi va mahsulotlarini ishlab chiqaruvchilar bilan shartnomalar tuzish, ishlab chiqaruvchilarni moliyaviy va tovar kreditlash, uskunalarni lizingga berish. Faoliyatning muhim yo'nalishi mahsulot va jarayonlar sifatini standartlashtirishdir. Xarid narxlarini belgilashning aniq va shaffof tizimi ishlab chiqarish va tashish sharoitlariga qarab farqlanadigan tovarlarning darajasiga qarab talab qilinadi. Bozor tahlili shuni ko'rsatadiki, hozirgi vaqtda qishloq xo'jaligi mahsulotlari va oziq ovqat mahsulotlarining 50% ga yaqini xorijga sotib yuborilmoqda. Qishloq xo'jaligi logistika tizimiga kiritilgan bojxona xizmatlari mahalliy ishlab chiqarish

imkoniyatlarini hisobga olgan holda import qilinadigan mahsulotlarni qabul qilishni zarur tartibga solishni ta'minlashi kerak. Mintaqaviy logistika qishloq xo'jaligi majmualari Rossiyaning oziq-ovqat mustaqilligi uchun infratuzilma bazasini yaratishi kerak. Logistika infratuzilmasini rejalashtirish iqtisodiyotning moliyaviy imkoniyatlarini, mahsulot ishlab chiqarish va iste'mol qilishning tarkibiy xususiyatlarini, hududlarni transport rivojlanishini, shu jumladan chiqindilarni yo'q qilishni birlashtirishga asoslangan. Yo'nalishlar bo'yicha qishloq xo'jaligi logistikasini quyidagilarga bo'lish mumkin:

- o'g'itlarning logistikasi. Logistika qishloq xo'jaligi majmualari saytlar va xizmatlarni o'z ichiga olishi kerak:

- qabul qilish va birlamchi ishlov berish;
- laboratoriya nazorati;
- kesish;
- qayta ishlash;
- sovitish, muzlatish;
- saqlash;
- qadoqlash;
- tashkilotchilik.

Qishloq xo'jaligida logistika faoliyatining muhim yo'nalishi mahsulot ishlab chiqaruvchilarni resurs bilan ta'minlashdir. Mashinalar, ehtiyot qismlar, sarf materiallari va xizmatlarni yetkazib berish qishloq xo'jaligi logistika tizimiga organik ravishda kiritilishi kerak. Qishloq xo'jaligida logistikani rag'batlantirishning cheklovchi omili ta'lim tizimida kadrlar tayyorlash, logistikaning ta'limdagi o'rni, axborot texnologiyalari hisoblanadi. Logistikaning samaradorligi uning tamoyillaridan foydalangan holda odamlarning shakllangan vakolatlariga bog'liq. Xulosa qilib shuni ishonch bilan aytish mumkinki, logistika qishloq xo'jaligiga yordam berish, uning samaradorligini oshirish va mahsulotlarini iste'molchilarga yaqinlashtirish uchun barcha imkoniyatlarga ega. Bu esa mazkur muammoga davlat e'tiborini qaratishni, samarali yechimlarni ishlab chiqishga fanni jalb etishni va qishloq xo'jaligi logistikasi sohasida mutaxassislar tayyorlashni talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Арипов М.М., Му Аммариев Х.В. «Ннформатика, информацион технологиялари», У., УДХН, 2004 й.

2. Носов А. Л. Поможет ли логистика сельскому хозяйству России? // РИСК: Ресурсы, информация, снабжение, конкуренция. – 2012. – № 3. – С. 16–21.

3. URL: <http://www.agro-ferma.ru/dayatelnost/rekonstruktsiyasooruzheniy/stati/programma-razvitiya-apkna-2013-2020-gody>.

4. Носов А. Л. Логистическая система очистки территории региона от твердых бытовых отходов // Логистика сегодня. – 2014. – № 2. – С. 112–121.

5. Misty E. Vermaat, Susan L. Sebok, Steven M. Freund. Jennifer T. Campbel, Mark Frydenberg. *Discovering Computers: Tools, Apps, Devices, and the Impact of Technology* (textbook). Cengage Learning. 20 Channel Center Street. Boston, MA 02210. USA, 2016 year. -691 pages.

HOZIRGI KUNDA YOSHLARGA BERILAYOTGAN KENG IMKONIYATLAR VA QABUL QILINGAN QAROR VA NIZOMLARNING AHAMIYETI

Xojabergenov B.P.

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti Nukus filiali

Hozirgi kunda davlatimiz tomonidan yoshlarga oid birqancha qarorlar va nizomlar qabul qilinib, yoshlar uchun keng imkoniyatlar yaratilib berilmoqta. Bu uz keljagamizga befarq emas ekanligimizda va yoshlar bu bizing keljagizm va davomshilardan muhim biri bo‘lib hisoblanadi.

Bundagi asosiy maqsadimiz, mustaqillik yillarida mamlakatimizda yoshlarni vatanparvarlik, milliy an‘ana va qadriyatlarimizga hurmat ruhida tarbiyalash, ma‘naviy yetuk va jismonan sog‘lom barkamol avlodni voyaga yetkazish, ularning huquq va manfaatlarini himoya qilish borasida muayyan ishlar amalga oshirildi [2].

Shu bilan birga, sohadagi vaziyat va amalga oshirilgan tadbirlar tahlili yoshlarning keng qatlamlariga daxldor bo‘lgan dolzarb masalalar, ayniqsa, uyushmagan yoshlarning hayotda o‘z o‘rnini topishi uchun munosib sharoit yaratish, ularni har tomonlama qo‘llab-quvvatlash, kasbga yo‘naltirish va bandligini ta‘minlash, tashabbuslarini rag‘batlantirish borasidagi ishlar talab darajasida tashkil etilmaganidan dalolat bermoqda.

2017-2021-yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasi demokratik davlat qurish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish borasidagi islohotlarda yoshlar faolligini oshirish bilan bog‘liq bir qator yangi va muhim vazifalarni belgilab berganini alohida qayd etish joiz.

Yoshlarga oid davlat siyosatini izchil va samarali amalga oshirish, yoshlarni har tomonlama qo‘llab-quvvatlash, huquq va qonuniy manfaatlarini himoya qilish tizimini tubdan isloh etish maqsadida hamda bu borada keng jamoatchilik, avvalo, yoshlar vakillarining taklif va mulohazalarini e‘tiborga olgan holda:

1. O‘zbekiston “Kamolot” yoshlar ijtimoiy harakatining 2017-yil 30-iyun kuni bo‘lib o‘tgan IV qurultoyi qaroriga muvofiq, O‘zbekiston yoshlar ittifoqi tashkil etilgani ma‘lumot uchun qabul qilinsin.

2. O‘zbekiston yoshlar ittifoqi tashkil topgan kun – 30-iyun sanasi mamlakatimizda “**Yoshlar kuni**”, deb e‘lon qilinsin.

3. O‘zbekiston yoshlar ittifoqi faoliyatining ustuvor yo‘nalishlari sifatida quyidagilar belgilansin:[1]

O‘zbekiston Respublikasining yoshlarga oid davlat siyosatini 2025 yilga rivojlantirish konsepsiyasi (keyingi o‘rinlarda - Konsepsiya) O‘zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi, "Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida"gi Qonun, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmonlari va qarorlari, Hukumat